

פרק ב'.

- משנה א'** – "הישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו"
- הישן תחת המיטה שהחלל שתחת המיטה בגובה עשרה טפחים, לא יצא ידי חובתו. דת"ק סובר שמקרי ישן תחת אהל ולא תחת הסוכה. ות"ק לשיטתו בפ"א מ"א דסוכה דירת עראי, וא"כ אף שהמיטה הוא עראי שאפשר לטלטלו, מ"מ יש בכוחו לבטל את הסוכה שהיא עראי.
- משנה א'** – "אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המיטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר"
- ר' יהודה סובר שהישן תחת המיטה יצא יד"ת, והביא ראיה מהזקנים, ור' יהודה לשיטתו בפ"א מ"ב שסוכה דירת קבע, וכיון שהמיטה היא עראי, אינה מבטלת את הסוכה קבע, ושפיר מקרי ישן תחת הסוכה.
- משנה א'** – "אמר רבי שמעון, מעשה בטבי עבדו של ר"ג שהיה ישן תחת המיטה, ואמר להן ר"ג לזקנים ראינתן טבי עבדי שהוא ת"ח, ויודע שעבדים פטורים מן הסוכה, לפיכך ישן הוא תחת המיטה"
- ר' שמעון מביא ראיה לת"ק, שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו. דטבי היה עבד כנעני ופטור מן הסוכה (כדלהלן משנה ח').
- ומבואר בירושלמי דבאמת היה יכול לישון בבית, אלא שרצה לישון ליד הזקנים, ובסוכה לא היה מקום, לכן ישן תחת המיטה, ורבן גמליאל השתבח לפני הזקנים שעבדו תלמיד חכם, ויודע את הדין שעבדים פטורים מן הסוכה, ולכן כשלא היה מקום ישן תחת המיטה.
- משנה א'** – "ולפי דרכנו למדנו שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו"
- ואנו מתוך הדברים למדנו שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו, כלומר שרבן גמליאל אמר כן דרך שיחת חולין [ובגמרא לומדת מכאן ששיחת חולין של תלמיד חכם צריכה לימוד].
- משנה א'** – "הסומך סוכתו בכרעי המיטה"
- המיטה היתה בגובה עשרה טפחים, והיו לו דפנות, והניח הסכך על רגלי המיטה, וסובר ת"ק שהסוכה כשרה, ואף שזה סוכת עראי, ת"ק

לשיטתו בפ"א משנה א' שסוכה דירת עראי.

כשרה"

– ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עיצמה אינה סוכה"

ר' יהודה לשיטתו בפ"א מ"א דסוכה דירת קבע, וכיון שהסכך נסמך על המיטה, והמיטה מטלטלת, אי"כ הוי סוכת עראי, ופסולה, ורק אם יכולה לעמוד בפני עיצמה, והיינו שהניח את הסכך על עמודים, שפיר כשר, דהוי סוכת קבע.

– "סוכה המדבללת"

סוכה מבולבלת, שהניח קנה אחד למטה וקנה לידו מלמעלה כשרה. ומבאר התיו"ט, דאף שבשעות מסויימות ביום חמתה מרובה מצילתה, משום שהחמה נכנסת מן הצדדים, מ"מ כיון שכשהחמה באמצע הרקיע – דהיינו באמצע היום, ואז צילתה מרובה מחמתה, שפיר כשרה.

– "ושצילתה מרובה מחמתה"

ושצילתה של הסוכה מרובה מחמתה כשרה, ובהלכה כתוב שהחידוש בזה אף שהקנים דקים.

– "המעבה כמין בית אע"פ שאין הכוכבים נראים מתוכה כשרה"

שהניח הרבה סכך ונהיה עבה כמו תקרת בית, כשרה, והחידוש שאין בזה גזירת תקרה, ובאמת להלכה כתוב שלכתחילה צריך שיראו הכוכבים מתוכה.

– "העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשרה"

לכו"ע כשרה משום דמותר לעשות סוכה בראש העגלה והספינה (ואף לר' יהודה דבעינן דירת קבע, כתבו הראשונים דכשר, משום שכאן כל הסוכה בשלמותה עם הקרקע מטלטלת, אבל הסוכה עומדת במקומה, שפיר מקרי סוכת קבע).

– "ועולין לה ביום טוב"

ועולין לסוכה ביו"ט, משום שמוותר ביו"ט לעלות על עגלה ועל הספינה.

– "בראש האילן או ע"ג"

דאסור ביו"ט לעלות לאילן, דיש גזירה שמא יתלוש ענף מן האילן. וכן

- אסור לרכב על גמול, שמא יתלוש ענף להכות הבהמה.
- גמול כשרה ואין עולין
לה ביו"ט"
- "שתים באילן ואחת
בידי אדם או שתים
בידי אדם ואחת באילן
כשרה ואין עולין לה
ביו"ט"
- "שלוש בידי אדם
ואחת באילן כשרה
ועולין לה ביו"ט זה
הכלל וכו'"
- **משנה** "העושה סוכתו בין
ד' האילנות והאילנות
דפנות לה"
- "שלוחי מצוה פטורין
מן הסוכה"
- "חולין"
- "ומשמשיהן פטורין
מן הסוכה"
- "אוכלין ושותין עראי
חוץ לסוכה"
- אם תמוך את הסוכה על שני אילנות, ועוד יצד תמוך בעמוד שנעשה
בידי אדם, או שתמוך הסוכה על שני עמודים שנעשו בידי אדם בצורה
של סגול כזה: אין עולין ביו"ט לסוכה, דבשני המקרים אם ינטל העץ,
הסוכה תיפול.
- אם תמוך את הסוכה על שלש עמודים שנעשו בידי אדם, באופן
שהסוכה יכולה לעמוד על ידם, כגון שעשה בצורה של סגול, וחוסף
לתומכה על ידי אילן, עולין לסוכה ביו"ט, ולא נחשב משתמש באילן,
כיון שיכולה לעמוד בפני עצמה ללא האילן.
- העושה סוכה בין האילנות, ורוצה להשתמש עם האילנות כדפנות
[באופן שיש לזה שם מחיצה, שהיא עומדת ברוח מצויה] הסוכה
כשרה, והחידוש כאן דלא גזרו שמא ישתמש ביו"ט באילן. ואין לומר
שהחידוש, שניתן לעשות דפנות מאילנות דזה כבר למדנו בפ"א מ"ה
"יכולין כשרות לדפנות".
- מי שהולכים בשליחות לדבר מצוה, כגון שהולכין לפדיון שבויים,
פטורים מן הסוכה. משום "עוסק במצוה פטור מן המצוה".
- חולין פטורין מדין "מצטער" ומצטער פטור משום "תשבו כעין תדורו"
[פירוש, בתורה כתוב "בסוכות תשבו שבעת ימים", "תשבו" פירושו
לגור. למדו חז"ל שצריך להיות כעין דירה בבית, ובבית מי שחולה לא
יושב ליד השולחן לאכול].
- (1) משום עוסק במצוה פטור מן המצוה. (2) תשבו כעין תדורו,
והמשמש את החולה לא יושב ליד השולחן.
- משום תשבו כעין תדורו, ואף בבית כשאוכלים עראי לא מתיישבים
ליד השולחן לאכול.

- משנה ה'**
- "מעשה שהביאו לו לריב"ז לטעום תבשיל, שזה אכילת עראי. ולר"ג הביאו שתי תמרים [כותבות] וספל מים [דלי מים]. אכילת פירות ושתית מים הוי עראי. וזריב"ז ור"ג אמרו העלום לסוכה [סוכתם הייתה בראש הגג, לכן אמרו מלשון לעלות]. ממעשה זה למדנו שמי שרוצה להחמיר ולאכול עראי בסוכה מותר, ואין בזה משום גאווה.
- "וכשנתנו לו לרבי עדוק אוכל [היינו לחם] פחות מכביצה לא נטל ידיו, אלא כרך ידיו במפה שלא ליגע בלחם, דבפחות מכביצה מותר לכרוך ידיו במפה ולא ליטול ידיים.
- ממעשה זה למדנו שמי שלא מחמיר ואוכל עראי חוץ לסוכה, עדיין נקרא מדקדק במיצוות.
- ולא בירך אחרי האוכל ברכת המזון, דבמסכת ברכות יש מחלוקת האם מברכין ברכת המזון על כזית או כביצה, ורבי עדוק סבר שיעריך כביצה.
- משנה י'**
- "ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה" – ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות, בכל יום שני סעודות, אחת ביום ואחת בלילה. משום דבעינן "תשבו כעין תדורו" וסובר ר' אליעזר דכמו שבבית דרכו של אדם לאכול שתי סעודות ביום (כפי שהיו רגילים בזמן המשנה), כך חייב בסוכה.
- "וחכמים אומרים אין לדבר קצבה" – אין שיעור לסעודות – כלומר דאין חיוב כלל לאכול סעודות בשבעת הימים, משום דבעינן "תשבו כעין תדורו: וכמו שבבית אין חיוב לאכול שתי סעודות ביום, כך בסוכה.
- "חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד" – בליל יו"ט ראשון יש חיוב לקבוע סעודה, משום שלומדים בגזירה שזה מליל יו"ט ראשון של פסח, שיש חיוב לאכול מצה.
- "ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי" – ר' אליעזר סבר דאם לא אכל בליל יו"ט ראשון, אפשר לתקן במשך כל חג הסוכות, על ידי שאוכל סעודה נוספת, דהלא שתי סעודות חייב

בלאו הכי, [ובראשונים מבואר דהסעודה הנוספת אין צריך בפת, ואפשר בפירות או בבשר ויין] וחדש ר' אליעזר דאף בשמיני עצרת שכבר לא חייבים בסוכה, עדיין יכולים להשלים, והטעם, שלומדים מקרבן חגיגה, שאם לא הביא חגיגה ביו"ט ראשון ניתן להשלים כל הסוכות, ואף בשמיני עצרת.

1) מי שהיה יושב בתוך הסוכה וראשו ורוב גופו בתוך הסוכה, ובין בסוכה קטנה ובין בסוכה גדולה, שיושב על פתח הבית, ב"ש פוסלין, משום גזירה שמא ימשך אחר שולחנו לבית, וב"ה סוברים דאין גזירה.

וב"ה הביאו ראיה שאף זקני ב"ש סברו שכשר, שכשבקרו זקני ב"ש וזקני ב"ה את ר' יוחנן בן החורני ולא אמרו לו זקני ב"ש דבר דבר, וב"ש דוחים ראיה זו ואומרים לב"ה "משם ראיה" [בלשון תמיהה] וטוענים ב"ש שכן אמרו לו "אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך", ויש בזה שני פירושים בראשונים:

1) שרק מדרבנן לא קיים מצות סוכה בהידור, משום שיש גזירה, אבל מדאורייתא שפיר קיים מצות סוכה.

2) שאף מדאורייתא לא יצא מצות סוכה, כיון שעבר על הדרבנן.

נשים נלמד מפסוק (ואף שתמיד נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן, אבל היה צד לחייבן כמו בפסח שנשים חייבות אף שזה מ"ע שהז"ג, ולזה הוצרכנו לפסוק).

יו"ט הראשון ישלים
בלילי יו"ט האחרון"

משנה י
- "מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין"

- "אמרו להן ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקר את ר' יוחנן בן החורני ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר, אמרו לו משם ראיה אף הן אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך"

משנה י
- "נשים זעבדים וקטנים פטורים מן הסוכה"

ועבדים כנענים דינם כמו נשים. וקטנים אינם חייבים במצוות.

מדרבנן יש מצוות חינוך לחנך את הקטן לשבת בסוכה, והזמן לחנכו הוא מאז שמתעורר בלילה ואינו צועק "אמא, אמא" (כי אם צריך לאמו לא חייבוהו משום שהרי אמו פטורה מן הסוכה).

שמאי מחמיר לחייב בחינוך אף קטן הצריך לאמו, ולזה מספרת המשנה שכשילדה כלתו של שמאי, הוריד את הטיט [מעזיבה] והניח שם סכך כשר מעל המיטה, בשביל הקטן. ונחלקו הראשונים מה הכוונה "בשביל הקטן":

(1) יש מפרשים, דהכוונה לקטן שגולד, דס"ל שאף קטן ממש שאינו מבין, צריך לחנכו.

(2) ויש מפרשים, דרק בקטן שיש לו דעת להבין שיושב בסוכה, חייבין לחנכו בחינוך, אבל קטן ממש לא. וכך מפרשים את המעשה, דכלתו של שמאי היה לה ילד גדול יותר שהיה צריך לאמו, ויודע להבין במה שמחנכים אותו, אך כיון שאמו ילדה לא יכולה להיות עם בנה הגדול יותר – לחנכו, לכן הוצרך שמאי לעשות סוכה בתוך הבית בשביל הילד הגדול.

כל שבעת ימי הסוכה צריך שיהיה רוב תשמישו בסוכה, ובביתו יעשה רק תשמישי עראי. וצריך להכניס לסוכה כל המצעים היפים וכל הכלים היפים. וכן כל מה שרגיל לעשות בבית עושה בסוכה, והטעם משום "תשבו כעין תדורו".

כשיורדים גשמים הוא פטור מן הסוכה מדין "מצטער" ומצטער פטור מדין "תשבו כעין תדורו".

דהיינו כמה גשמים ירדו שיחשב למצטער, ויהא מותר לפנות את הכלים מן המיטה?

משירד הגשם לתוך אוכל קפוי (לא רך ולא קשה) והאוכל יתקלקל

משנה ט'

– "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע ודירתו עראי"

– "ירדו גשמים"

– "מאימתי מותר לפנות"

– "משתסרח המקפה"

מוהגשם.

- "משלזו משלז למה
הדבר דומה"
- חכמים משלזו משלז למה דומה הגשם שיורד בחג הסוכות.
עבד שמשמש את אדונו ובא למזוג לו כוס שתיה מהקיתון [כד] ורבו
נטל את הקיתון, ושפך על פניו של העבד, כאומר לו איני חפץ
בשימושך, כך הקב"ה מוריד גשם בסוכה [כשופך קיתון עלינו] וצריך
ליצאת מתוכו, כאומר איני חפץ בכם.

סיכום פרקים

א-ב

- תשבו כעין תדורו
1. מוצטער א) חולין ב) ירדו גשמים.
 2. אוכלין ושותין עראי מחוץ לסוכה.
 3. לר"א אוכל ארבע עשרה סעודות – דדרך לאכול בבית.
 4. לחכמים אינו צריך לאכול ארבע עשרה סעודות – כמו שבבית
אינו חייב.
 5. עושה סוכתו קבע ודירתו עראי.
- תעשה ולא מן העשוי
1. סוכה ישנה – שעשאה שלא לשם חג לפי ב"ש.
 2. הדלה את הגפן וקיצען.
 3. חבילי קש שהניחן לייבוש.
 4. תקרה שאין עליה מעזיבה.
 5. החוטט בגדיש.
- סוכה דירת קבע או
דירת עראי?
1. סוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה.
 2. סוכה על גבי סוכה ויש דיורים בעליונה על ידי הדחק.

3. הישן תחת המטה.

4. הסומך סוכתו בכרעי המיטה ואינה יכולה לעמוד בפני עצמה.

5. בראש העגלה או בראש הספינה לכו"ע כשר אף לר' יהודה.

גזירות

1. סיכוך בנסרים רחבים	-	<u>גזירת תקרה</u>
2. תקרה שאין עליה מעזיבה		
3. במעובה כמין בית, החידוש שאין גזירת תקרה.		
ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית .	-	<u>גזירה שמא ימשך</u>
על גבי אילן ועל גבי גמל, אבל העושה סוכתו בין האילנות והאילנות	-	<u>גזירה שמא יתלוש</u>
דפנות לה, אין גזירה שמא ישתמש באילן.		
אסור לסכך בחבילי קנים, שמא יסכך חבילות שהניח לייבוש.	-	<u>גזירה של חבילות</u>